

Elogi de la candidata pronunciat per la Dra. Elizabeth Russell

Rector, autoritats, col·legues acadèmics, professora Gayatri Chakravorty Spivak, senyores i senyors;

És un gran honor per a tots nosaltres que la professora Spivak sigui avui aquí per rebre el títol de Doctora Honoris Causa per la Universitat Rovira i Virgili. És un gran motiu de celebració sobretot pel Departament d'Estudis d'Anglès i Alemany i per la Facultat de Lletres que la professora hagi acceptat aquest nomenament. Quan el Dr. Anthony Pym va suggerir la seva nominació, aquesta es va acceptar amb entusiasme. De fet, el treball de la professora Spivak és tan interdisciplinari i intercultural que realment parla per a —i de— els éssers humans i del que és humanitari en les Humanitats.

Gayatri Chakravorty Spivak va néixer a Calcuta, a Bengala occidental, l'Índia, i actualment resideix als Estats Units. Es va llicenciar al Col·legi Universitari de la Presidència de la Universitat de Calcuta, on es va graduar amb honors. Potser va ser pel seu desig de continuar els estudis de literatura i llengua anglesa que va triar els Estats Units com a segona llar. Universitats i institucions culturals d'arreu del món l'han convidat a donar conferències i fins i tot n'ha ofert a Oviedo, València i Barcelona, entre moltes altres ciutats. Ha rebut títols de Doctora Honoris Causa a la Universitat de Toronto, la Universitat de Londres i el Col·legi Oberlin. Va presentar la seva tesi doctoral en Literatura Comparada a la Universitat de Cornell. Es tractava d'un estudi crític de William Butler Yeats, titulat *Myself Must I Remake*, i va ser dirigit per Paul de Man. Actualment, ensenya a la Universitat de Columbia, on és professora universitària d'Humanitats. Només hi ha deu professors universitaris a Columbia i la professora Spivak és l'única en Humanitats.

De tota manera, el compromís acadèmic de Gayatri Spivak va molt més enllà de l'ensenyament en institucions d'educació superior. Ha construït ponts entre el món acadèmic i el del seu propi activisme. Sobre el terreny, s'ha implicat en la formació de professors de zones rurals de l'Índia i Bangla Desh, la Xina i Sud-àfrica. El 1997, va fundar el Chandra Pares i el Sivani Chakravorty Memorial Education Project, que proporciona educació primària de qualitat a infants d'algunes de les regions més pobres del món, perquè tinguin els recursos necessaris per entrar als sistemes d'educació secundària i superior establerts. En un altre nivell, també ha invertit molt de temps a conèixer els problemes que afecten els agricultors en un món controlat per les multinacionals, l'enginyeria genètica, els mètodes moderns de fertilització de cultius i la contaminació.

A través de la literatura i per mitjà de narracions i textos podem introduir-nos en aquests mons i aprendre'n, tot elevat la nostra consciència mentre llegim.

Gayatri Spivak és considerada una "celebritat acadèmica" pels seus èxits acadèmics, pels seus nombrosos premis i pel que es podria anomenar els seus viatges "planetaris". Ha creuat moltes fronteres: tant fronteres polítiques i burocràtiques traçades en els mapes, com límits mentals metafòrics. En creuar aquestes fronteres, les desmunta i qüestiona les estructures de poder sobre les quals descansen.

A les cobertes dels llibres se l'ha descrit com una "crítica de la cultura i la literatura índies", una "feminista desconstruccionista", una "destacada crítica postcolonial" o una "teòrica experta en traducció". No obstant això, aquestes definicions no fan honor al seu profund compromís amb les Humanitats i amb la política mundial. Em decanto per citar una de les seves definicions, treta d'una entrevista al *The Post-Colonial Crític* (1990), que ens porta a comprendre no només el seus punts de vista teòrics —que són múltiples, canviants i sempre desafiants— sinó també el seu sentit de la humor:

«La meva posició és generalment reactiva. Per als marxistes sóc massa dogmàtica, per a les feministes m'identifico massa amb els homes, per als teòrics indígenes estic massa compromesa amb la teoria occidental. Això em satisfà, però, d'una manera inquietant.»

«Això em satisfà, però, d'una manera inquietant»: aquest comentari aparentment innocent revela el seu compromís amb l'esperit desconstruïu —o la política desconstruïva. La *posició reactiva* a què es refereix es va establir fermament a través de la seva traducció (1976) a l'anglès de l'obra de Jacques Derrida, *De la gramatologia*, publicada en francès el 1967. El "Prefaci del traductor" i el text traduït van introduir la desconstrucció al món de parla anglesa i van tenir un impacte enorme en la crítica angloamericana i en tots els àmbits, des de l'arquitectura fins a la moda, passant fins i tot per l'alta cuina catalana. La desconstrucció ha estat apreciada o menyspreada, però mai ignorada. La professora Spivak explica en una entrevista per què la desconstrucció és tan important:

«El moviment desconstruïu existeix des del principi. La desconstrucció no postula que no hi ha subjecte, que no hi ha veritat, que no hi ha història. Simplement qüestiona el privilegi de la identitat per la qual es creu que algú té la veritat. No és una exposició d'errors sinó una recerca constant i persistent de com es produeixen les veritats. És per això que la desconstrucció no diu que el logocentrisme sigui una patologia, o que es pugui escapar dels lligams metafísics. La desconstrucció, com a fórmula, és entre altres coses, una crítica persistent del que un no pot no voler. I en aquest sentit, efectivament, és just el principi.»

La professora Spivak ha adoptat estratègies desconstruïves per qüestionar el llegat del sistema d'educació colonial britànic a l'Índia, que va inculcar als estudiants que havien d'aspirar a l'ideal humanista occidental com a objectiu. Aquest ideal es basa en les ideologies de la Il·lustració, que prioritza les vies de coneixement racionals i coherents, mitjançant la supressió de les contradiccions, ambigüitats i complexitats de la vida.

El treball de la professora Spivak ens convida a mirar críticament la nostra pròpia posició, per esbrinar les estructures de poder que ens han fet privilegiats, per establir una relació ètica amb la diferència i per «aprendre a aprendre *de* sota dels subalterns, i no *només* a estudiar-los». En el seu famós article "Pot parlar el subaltern?" (1988) comença assumint una de les frases de Marx sobre la formació de classes: «No es poden representar ells mateixos, han de ser representats». Mostra com la sentència va ser mal traduïda de l'original alemany i, en conseqüència, mal interpretada. De Marx a Foucault i Deleuze, analitza les interpretacions dels discursos hegemònics que silencien els subalterns i revela que,

malgrat que aquests pensadors fan una crítica radical del subjecte humanista occidental, en la pràctica, acaben tornant a centrar el «tema d'Occident, o Occident com a subjecte», fent així de l'Altre Tercer Món l'objecte del seu estudi.

Reprèn el tema a la seva obra posterior *A Critique of Postcolonial Reason* (1999) i assenjala que els discursos filosòfics occidentals han tendit a excloure i marginar els no-europeus fins al punt de dificultar que ocupin llocs importants. A la dona subalterna se la nega especialment als discursos indígenes colonials i patriarcals. No és que la dona subalterna no parli, sinó que la seva veu no s'escolta perquè parla fora del discurs patriarcal. Per arreglar-ho, Spivak proposa una ètica d'«essencialisme estratègic», que a primera vista podria prendre's com una paradoxa, però que s'ha d'entendre com una mesura política temporal basada en la solidaritat. Apunta el cas del ritual *satí* per il·lustrar el seu punt de vista. El *satí* era una pràctica religiosa fúnebre que existia en algunes comunitats hindús i que consistia en el suïcidi de la vídua, calant-se foc a la pira funerària del seu marit mort. El *satí* ha estat registrat a la història britànica imperialista i definit pels tractats legals i religiosos britànics i hindús. La professora Spivak assenjala que l'acte d'immolació va estar tan determinat pels discursos dominants que cap altre relat es podria expressar sense ell.

El testimoni de la veu de la vídua és absent i això es pot comparar amb el testimoni dels heretges i de les bruixes que van ser perseguits, torturats i assassinats a Europa. La professora Spivak analitza un cas de la seva pròpia història familiar. Bhubaneswari Bhaduri era una jove de setze o disset anys que es va suïcidar penjant-se el 1926. El suïcidi era un enigma: com s'havia d'interpretar? Va ser un cas de malenconia o un atac de deliri? Va ser el resultat d'una «passió il·lícita» o d'un embaràs no desitjat? Bhubaneswari va esperar a estar menstruant per suïcidar-se, per tal de descartar aquest últim cas. Uns deu anys més tard es va revelar que la jove havia participat en la lluita armada per a la independència de l'Índia del domini britànic. Havia rebut l'encàrrec d'assassinar algú, però no ho va fer i, en comptes d'això, va decidir suïcidar-se. La professora Spivak escriu: «aquesta dona singular [...] va intentar enviar un missatge al lector/a, com si el seu cos fos un text *literari*. El missatge de la dona que es va suïcidar era d'una resistència molt difícil de reconèixer». La subalterna parla, sens dubte, però la qüestió és qui la pot sentir i com pot ser escoltada. La mort com a afirmació de llibertat suposa un preu terrible. Les narracions que tracten el suïcidi i les seves causes són codificades en els àmbits social, religiós i jurídic. La veu singular dels subalterns no és gens intel·ligible a no ser que sigui capaç d'eludir aquests codis, i aquesta és una tasca impossible. Per això, la professora Spivak es preocupa per la potenciació dels subalterns a través de la promoció d'un espai ètic i polític que canviaria la pregunta «Pot parlar el subaltern?» per «El parlant pot escoltar?».

La professora Spivak ha escrit sobre molts temes d'importància mundial: la injustícia ecològica, els terroristes suïcides, el problema del capitalisme electrònic, Ararat i els armenis, els talibans i l'Afganistan, la identitat, l'amistat, la imaginació, la responsabilitat o els organismes i l'ètica, per citar-ne només alguns. M'agradaria acabar posant de relleu un aspecte de la seva obra que considero fonamental: la seva utopia. La seva recerca d'un món més just i millor dins d'una visió *planetària*, començant des de les Humanitats per crear un espai de responsabilitat basat en

l'ètica. Per entrar en aquest espai —l'espai de l'altre és «un exercici d'imaginació tot experimentant el que és impossible»— Gayatri Chakravorty Spivak ens convida a «moure'ns amb [ella]».

Rector Magnífic, en la mesura que m'ha estat possible, he exposat la vida i obra de la senyora Gayatri Chakravorty Spivak. Crec, doncs, haver dit prou perquè amb la vostra autoritat li sigui atorgat el reconeixement dels seus mèrits. Per tant, Rector Magnífic, us demano que us digneu nomenar doctora honoris causa la senyora Gayatri Chakravorty Spivak i incorporar-la a la nostra Universitat.

Dra. Elizabeth Russell i Dr. Anthony Pym